

РОЛЬ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОРТСМЕНІВ КОМАНДНИХ ВИДІВ СПОРТУ У ДОСЯГНЕННІ ПЕРЕМОЖНОГО РЕЗУЛЬТАТУ

Р. О. Рябчук

Херсонський державний університет, buzzzen110201@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор І. С. Попович

Постановка проблеми. Соціально-політичний стан України наразі перебуває в умовах динамічних змін та кризових станів, що, в першу чергу, відображається на психологічному та фізичному здоров'ї українців, що включені в суспільно-політичне життя країни. Як відомо, соціальні умови, мікро- та макропростору, в яких перебуває людина, відіграють важливу роль у формуванні її поведінки. Збройний конфлікт та військова агресія мають прямий вплив на громадян України, тому проблема агресивної поведінки зростає під впливом стресу та тиску кризових ситуацій.

Феномен агресивної поведінки почав вивчатися у науково-спортивній літературі відносно нещодавно та розглядався як природне та вроджене явище зарубіжними психологами. Агресивність спортсменів розвивається не тільки під впливом соціальних чинників, але й в спортивній діяльності загалом. Тому, зважаючи на реалії сьогодення, актуально звернути увагу на роль агресії в спортивній діяльності, а також в досягненні переможного результату спортсменів.

Мета: теоретично дослідити роль агресивної поведінки спортсменів командних видів спорту у досягненні переможного результату.

Виклад основного матеріалу. Важливим елементом на шляху до успіху в спортивній діяльності зазвичай є конструктивна та результативна взаємодія між гравцями спортивної команди, а також психічні стани очікування перемоги, очікування ймовірних сценаріїв розвитку подій учасників взаємодії (Попович, 2005; 2009), мотивація та відновлення після навантажень, що допомагають здійснити регуляцію діяльності спортсменів. Мотиваційний

компонент є надзвичайно важливим на шляху до успіху та тісно пов'язаний із налаштуванням на бажаний результат та власну успішність (Попович, 2011).

Однак, мотиваційний компонент у спорті може бути пов'язаний з необхідністю прояву агресивної поведінки. Розглядаючи історичний аспект розвитку спорту, не можливо не помітити, що становлення спорту відбувається з видів діяльності, пов'язаних з військовими діями (зокрема, це такі види як боротьба, скачки, метання тощо). Отже, зародження агресивної поведінки та настановлень припадає на період становлення спортивної діяльності (Полулященко, 2019).

Спортивна діяльність безпосередньо пов'язана з явищем суперництва, що вимагає прояву агресивності, а також з ростом спортивної майстерності та конфліктністю. В умовах напруженої спортивної діяльності, змагань чи спорту, який вимагає жорстокого зіткнення, агресивна поведінка демонструється як необхідність для досягнення успіху чи переваги над опонентом.

Розглядаючи проблему агресії та тривожності, слід зазначити, що спортсмени з перевагою агресії, у порівнянні з тривогою, краще підготовлені до змагань та орієнтовані на успіх.

Агресивність спортсменів зумовлюється спробами до самоствердження та суперництвом, тому є стимулом до перемоги. Вона також вважається раціональною як форма протистояння опоненту, адже спортивна діяльність дозволяє виражати конструктивну агресивну поведінку без прямої шкоди супернику.

Суперництво схиляє гравців двох команд до протидії одне одній, в процесі чого активізуються емоції, спрямовані на супротивника, якого треба побороти. Тож в умовах такої напруженої діяльності не лише на фізичному, але й на емоційному рівні прояв агресивної поведінки є необхідним для досягнення переваги та ефективності гри, однак за умови, що це входить в рамки правил змагання.

Розглядаючи будь-який спорт, можна зазначити, що спортивна діяльність, яка передбачає турніри чи змагання вже є агресивною через прагнення до поразки своїх суперників, особливо в ту мить, коли напруга знаходиться на високому рівні.

На розвиток агресивності та на порушення правил гри може впливати декілька чинників: досягнення перемоги або програш, гра команди на «виїзді» або на своїй території, різниці в турнірних таблицях тощо. Попередній програш змушує команду отримати розчарування, яке викликане поразкою, тому спортсменам притаманно демонструвати агресію. Гра команди на своїй території викликає в команд менше стресу, що дозволяє менше витратити сил на адаптацію до нових умов, а також не викликає відчуття перебування у ворожому просторі, за умови, коли це відбувається під час поєдинку на чужому полі.

Агресивна поведінка також спостерігається в команд, які досягли вищих позицій у турнірній таблиці, адже це змушує гравців викладатися ще сильніше та напружуватися для досягнення успіху в нових турнірах, що провокує агресію через страх вибути з змагань турніру. Гравці на нижчих позиціях, також схильні до агресивних проявів через страх покинути лігу, тож агресивна поведінка та надмірне навантаження мають місце в спробах досягти успіху.

Такий тип агресії як інструментальна переважає в ігрових видах спорту та зазвичай використовується для отримання стратегічної переваги, проте простежується частіше за все у спортсменів, що вийшли на рівень професійного спорту (Осіпцов та ін., 2020).

Агресивні дії в спорті також розглядаються як засіб для досягнення мети, а також як спосіб емоційної та психологічної розрядки. Спортивна сфера поділяється на два типи видів спорту: ті, в яких агресивні дії можуть бути прийнятними, та ті, в яких агресії бути не має.

Розглядаючи хокей як один з командних видів спорту, Купіна Д. Г., Ковальчук В. І. (2018) описують, що для успіху в діяльності хокеїста важливі

не лише фізичні можливості, але й уміння демонструвати конструктивну агресію.

Футбол також є командним видом спорту, який часто передбачає прояви агресії під час тренувань чи під час змагань. Часто напружені ігрові епізоди змушують спортсменів демонструвати жорстокість та агресивність, проте зазвичай це носить не тривалий характер та простежується лише під час боротьби у змагальній діяльності.

Гандбол – вид спорту, в якому спортсменам притаманна агресія через практику використання гравців для захисту та для атаки в команді. Атакуючі дії передбачають вивільнення агресії для «пробивання захисту опонента», тож агресивна поведінка в такому випадку може слугувати допоміжною в досягненні результату спортсменом та командою.

Висновки. Агресивність відіграє одну з важливих ролей на шляху до досягнення переможного результату в спортсменів командних видів спорту, у формі суперництва та прагнення до успіху і перемоги. Демонстрування агресії часто є результатом поштовху до прагнення поразки свого суперника, перемоги у змаганнях чи руху вище у турнірній таблиці. Також, агресивність може бути наслідком великої напруги на спортивному майданчику чи прагненням до самоствердження.

Література:

1. Бейгул І. Вплив агресивності на досягнення високих результатів у спортивній діяльності дзюдоїсті. Спортивний вісник Придніпров'я. 2015. № 1. С. 85-88.
2. Купіна Д. Г., Ковальчук В. І. Агресивність як провідний чинник досягнення успіху в хокеї. Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XI Міжнародної конференції молодих вчених, 10–12 квітня 2018 року. К., 2018. С. 167-168.
3. Полулященко Т. Соціально-біологічні аспекти агресивності у спорті. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи.

Інтердисциплінарні виміри. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. 268 с.

4. Попович, І. С. Мотиваційний компонент соціально-психологічних очікувань. Проблеми загальної та педагогічної психології. К.: «ГНОЗІС», 2011. Т.13, ч. 4. С. 290-297.
5. Попович І. С. Проблема соціально-психологічних очікувань в науковій теорії та практиці. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. №5. С. 8-13.
6. Попович І. С. Соціально-психологічні очікування в людських взаєминах: монографія. Херсон: ВАТ «ХМД», 2009. 240 с.
7. Осіпцов А. В., Фролова О. О., Кордубан Т. В. Явища агресії й агресивності та їхні прояви у командних видах спорту. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Інноваційна педагогіка. Випуск 21. Т. 1. 2020. С. 69-72.